

Bouwen aan de ideale leeromgeving

In deze snel veranderende tijd passen traditionele schoolgebouwen vaak niet meer bij de manier waarop onderwijs wordt gegeven. Terwijl de leeromgeving juist zo belangrijk is, want naast het leerproces vormt óók de fysieke omgeving mensen in hun denken en doen. De Amsterdamse ontwerpstudio D/DOCK bedacht *Learning Landscapes*, een ontwerpmethodiek waarmee leerlingen, leerkrachten en schoolbestuurders een ideale schoolomgeving kunnen creëren.

DOOR: TESSA JOL

‘Er is een kloof in de communicatie tussen het onderwijs en de architectuur’, stelt Francesco Messori, creatief directeur van D/DOCK. ‘We horen steeds vaker dat schooldirecteuren en leraren vernieuwing van hun school, de cultuur en de onderwijspraktijk beogen, maar dat ze in hun idealen worden belemmerd door de fysieke beperkingen van het gebouw. Dit terwijl de leeromgeving niet alleen het onderwijssysteem zou moeten ondersteunen, maar juist ook versterken. Wanneer vanuit een school wensen en idealen worden geuit naar gemeente, architect en aannemer, stuiten ze vaak op onbe-

grip.’ Dit komt volgens hem omdat er in het onderwijs een andere vakterminologie wordt gebruikt dan bij gemeenten, architecten en aannemers. ‘De partijen spreken elkaars taal niet. Daarnaast zijn onderwijssystemen niet zo makkelijk vast te leggen in vierkante meters. Naar ons idee is het daarom de hoogste tijd voor een nieuwe visie op de onderwijsomgeving.’

Co-creatie

‘Met onze ontwerpmethodiek *Learning Landscapes* helpen we scholen om op een andere manier naar hun bestaande of nog te ontwikkelen schoolgebouw te kijken’, vertelt Irene Snel, interieurontwerpster van D/DOCK. ‘Ons team onderzocht verschillende leeromgevingen. Op basis daarvan ontwikkelden wij systemen en uitgangspunten om de “ideale” leeromgeving te ontwerpen.’ Hiermee geeft D/DOCK een stem aan leerlingen, leerkrachten, schoolbestuurders en andere betrokkenen rondom een school. ‘Door interactieve workshops en co-creatie bieden wij de mogelijkheid een ideale

leeromgeving te creëren, passend bij ieder onderwijssysteem.’

Van binnen naar buiten

‘Het belangrijkste aspect van *Learning Landscapes* is dat een school van binnenuit wordt gecreëerd’, vervolgt Snel. ‘We maken niet eerst een buitenschil om dan maar te zien hoe het onderwijs daarin past. Het is van wezenlijk belang dat de ontwikkeling van het interieur en exterieur tegelijk opgaan. Eerst bekijken we het gewenste gebruik van de ruimte en daar bouwen we vervolgens een schil omheen. Ook aan de buitenruimte wordt gedacht; onderwijs kan namelijk goed buiten in de natuur plaatsvinden en die wordt nog te vaak gescheiden van de binnenruimte. Een natuurlijke overloop en balans tussen binnen en buiten is ideaal.’ Ze legt uit dat ook externe factoren zoals de maatschappij en de lokale samenleving van invloed zijn op de school en vice versa. ‘Dit systeem is altijd in beweging, als een circulaire gemeenschap.’

School in de toekomst

Volgens Messori verandert de rol van de school in de samenleving: ‘Die zal steeds meer een sociale *hub* worden voor de directe omgeving, met een brede en centrale functionaliteit voor een grote doelgroep. Er valt tenslotte aan twee kanten winst te behalen: mensen uit het bedrijfsleven worden betrokken bij het onderwijs en leerlingen gaan de “echte” wereld in en kunnen hier direct en effectief aan bijdragen. Ook zie ik mogelijkheden voor

scholen als nationaal en internationaal verbindingspunt, als online hub in verbinding met instituties en scholen uit binnen- en buitenland. De school deelt kennis en informatie met de directe gemeenschap en daarbuiten via apps, sociale media en digitale platforms. Zo wordt onderwijs toegankelijk vanuit iedere plek ter wereld.’

‘Een school dient daarbij een plek te zijn waar iedereen graag wil zijn en zich veilig en thuis voelt’, vult Snel aan. ‘Een leeromgeving die inspireert en onderdeel is van een deeleconomie, voor iedereen die geïnteresseerd is in leren en het delen van kennis en ervaring. Een plek voor alle leeftijden, waar kinderen en jongeren van volwassenen leren en andersom.’

Zo’n brede rol van de school in de samenleving kan volgens Snel resulteren in een school die meer als bedrijf fungeert. ‘Een school die eigen opbrengsten genereert door bijvoorbeeld een kunstuitleen of de verkoop van afhaalmaaltijden, zoals bij leer- en leefgemeenschap *Laterna Magica* in Amsterdam. Of de verhuur van ruimtes buiten schooltijd en het verbouwen van groenten en fruit. Deze bredere invulling kan scholen minder afhankelijk maken van overheids gelden en schept vrijheid. Denk ook aan het efficiënter gebruiken van een schoolgebouw door dubbelgebruik buiten schooltijd voor de wijk. Zoals een flexibel gebouw dat meegroeit of krimpt op basis van de veranderende behoeften of publiek-private samenwerkingen (PPS) tussen scholen en het

bedrijfsleven waar *lifelong learning* steeds vaker het thema is. Naast deze samenwerkingen biedt dit mogelijkheden voor een stap naar grotere financiële onafhankelijkheid bij de realisatie en het beheer van een schoolgebouw. Met als resultaat meer ruimte voor het vormgeven van een leeromgeving die past bij de ambities van de school en een sterke eigen identiteit. De keuze voor een bepaalde school wordt dan ook veel duidelijker voor ouders, leerlingen en personeel.’

Rust en geborgenheid

De aanpak van *Learning Landscapes* is succesvol, blijkt uit recente workshops georganiseerd voor de studenten, leerkrachten en schoolbestuurders van alle academies van MBO Utrecht. Vooral door de bijdrage van studenten kwam men tot verrassende nieuwe inzichten voor de inrichting van de nieuwe schoolomgeving. En ook het interieur van de nieuwe TOV school in Waddinxveen, waarbij de *Learning Landscapes* ontwerpmethodiek werd toegepast, oogst veel lof; leraren vinden het een fijne lesomgeving, er is een plek voor ieder type kind en alle leeftijden en clusters kunnen

‘Wij creëren een **ideale leeromgeving**, passend bij ieder onderwijssysteem.’

zonder probleem door elkaar lopen. Ook de leerlingen zijn er graag en voelen zich er thuis. Kinderen die voorheen moeite hadden om op school te zijn (bijvoorbeeld door ADHD of autisme) voelen zich nu veel beter; ze gaan graag naar school en voelen de rust en geborgenheid die eerder ontbraken. En dat terwijl de ruimten voornamelijk open zijn. ‘Door gebruik te maken van natuurlijke materialen, organische lijnen en patronen, het grote aantal planten en de gedempte kleuren, is het gelukt de sfeer speels maar ook kalm en geborgen te houden’, aldus Snel. Daarnaast blijkt de akoestiek aangenaam en het binnenklimaat zeer comfortabel; een bron van inspiratie voor buurscholen met een traditionele inrichting. ●

CENTRALE HAL EN ONTMOETINGSPLEIN VAN DE TOV SCHOOL IN WADDINXVEEN

FOTO: ADAM VAN NOORT

SAMENLEVING

SAMENLEVING

FOTO: ADAM VAN NOORT

KNUSSE PLEKKEN WAAR KINDEREN ZICH KUNNEN TERUGTREKKEN